

Yttrande över slutbetänkandet en trygg dricksvattenförsörjning

Sammanfattning

Dricksvattenutredningen tillsattes av regeringen år 2013 med syfte att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar för en säker dricksvattenförsörjning i landet. Uppdraget har avgränsats till den allmänna dricksvattenförsörjningen som kommunerna ansvarar för. Slutbetänkandet av dricksvattenutredningen omfattar en genomgång av dagens dricksvattenförsörjning, förslag på åtgärder och förändringar i lagstiftning, finansiering samt konsekvenser.

Örebro kommun är positiva till att dricksvattenutredningen har genomförts och att förslag till åtgärder och lagförändringar för att uppnå en tryggare dricksvattenförsörjning har presenterats. Riskerna med en ökad kemikalieanvändning i samhället i allmänhet och jordbruket i synnerhet, är mycket aktuellt i Örebro kommun. Den utökade kemikalieanvändningen i jordbruket i kombination med de redan synliga effekterna av klimatförändringarna gör frågan särskilt intressant.

Örebro kommun anser att många av förslagen i utredningen är bra men att det kan bli svårt att genomföra och uppnå vissa av förslagets mål på grund av begränsningar inom resurser i form av ekonomi, kompetens och tid. För att vi ska uppnå målen ser Örebro kommun bland annat ett behov av att större ansvar läggs på nationell nivå. Det krävs nationell samordning kring ansökningar och inrättningar av vattenskyddsområden samt beredskapsfrågor.

Skydda vattenförekomster och täkter

För att uppnå ett ökat skydd av vattenförekomster och täkter föreslår utredningen att lagen ställer krav på att kommunerna ska ansöka om vattenskyddsområden för samtliga kommunala dricksvattentäkter med uttag på över 10 m³/dygn. En tidsplan för detta har föreslagits och ansökningarna ska vara inlämnade före 2022 för täkter med uttag över 100 m³/dygn respektive 2025 för täkter med uttag över 10-99 m³/dygn.

Örebro kommun instämmer i att det finns ett behov av nationella regler för skydd av vattentäkter och stödjer förslaget om ett lagförslag med krav på vattenskyddsområden. Det finns dock en utmaning i att kravet på ansökan om vattenskyddsområde riktas mot enskilda kommuner när påverkansområdet kan omfatta flera olika kommuner. Örebro kommun ser dessutom ett behov av nationell samordning av skydd för framtida vattentäkter och anser att de regionala vattenförsörjningsplanerna behöver tas fram innan kommunerna ska ansvara för att skydda dessa. Ytterligare ett önskemål är att utredningen tydliggör hur kommunen kan använda översiktsplanen som verktyg för att peka ut och skydda områden som kan ha betydelse för framtida vattenförsörjning.

Örebro kommun föreslår att utredningen gör skillnad på om vattentäkten används idag, är en kommande vattentäkt eller om det är en eventuellt potentiell vattentäkt för framtiden. Förslag

på alternativ för att skydda potentiellt framtida dricksvattentäkter är önskvärt, då inrättande av vattenskyddsområden för dessa i dagsläget inte resursmässigt genomförbart. Det borde exempelvis finnas rättsligt stöd för alternativ som kan begränsa tillstånd för miljöfarlig verksamhet med risk för förorening av vatten i områden som i framtiden skulle kunna vara intressanta för dricksvattenförsörjning, utan att behöva inrätta vattenskyddsområden.

Örebro kommun välkomnar nya riktlinjer för ansökan om vattenskyddsområden även om otydlighet i processen inte anses vara det största hindret för att inrätta vattenskyddsområden. Däremot blir det ofta en långdragen process då många myndigheter och enskilda, ibland med vitt skilda åsikter, är inblandade. Riktlinjer som kan göra denna process smidigare skulle underlätta arbetet. De nya riktlinjerna behöver dock tas fram innan kommunerna förväntas följa dem. Örebro kommun står även bakom Svenskt vattens förslag om att rättssäkra processen med ersättning för markinrång. En tydligare grund för ersättningsnivåer och en fastställd värderingsprocess kommer att tydliggöra konsekvenserna både för kommunen och markägaren då ett vattenskyddsområde inrättas. Det kommer att underlätta beslutsprocessen och hjälpa till att undvika många av de konflikter som med dagens process kan pågå i decennier. Riktlinjer för ersättning är en förutsättning för att kostnadsberäkningar och anpassning av VA-taxan ska kunna genomföras och möjliggöra att ekonomiska resurser finns för inrättande av vattenskyddsområden.

Gällande tidsplanen för inlämnande av ansökningar till Länsstyrelsen om vattenskyddsområden tycker Örebro kommun att det viktigt att det finns en samsyn kring tidsramar och prioriteringar av ansökningar och inrättandet av vattenskyddsområden på såväl statlig, regional och kommunal nivå. Om det inte finns en samsyn kring dessa frågor riskerar alla ansökningar att inkomma samtidigt vilket kan leda till att Länsstyrelserna blir överbelastade. De långa handläggningstiderna riskerar i sin tur medföra att kommunernas planer hinner blir inaktuella.

Ökad tillsyn

Utredningen föreslår att tillsynsarbetet för vattenskyddet bör förstärkas och intensifieras.

Örebro kommun anser att det är otydligt hur tillsynsarbetet behöver förbättras och i vilken omfattning det bör genomföras. Tillsynsvägledningen för vattenskydd upplevs dock eftersatt och Örebro kommun stödjer därmed utredningens förslag om att HaV behöver utveckla och stärka sin vägledning. Denna vägledning behöver även omfatta de nya lagkrav som beslutas efter Dricksvattenutredningens förslag.

Anpassa dricksvattenkontrollen och utveckla undersökningen av råvatten

I utredningen finns förslag om förbättrad kontroll av dricksvattenanläggningar och ökade krav på provtagning i dricksvattentäkter.

Örebro kommun anser att det är bra med tydliga krav på vilka kemikalier som ska provtas i råvattnet och vid vattenberedningen. Krav på provtagning och publicering av resultat behöver dock även ställas på verksamhetsutövare inom vattenskyddsområden. Det bör också gälla de verksamheter som inte är tillståndspliktiga idag och därmed skyldiga att lämna in miljörapporter, som till exempel jordbruk.

Öka fokus på krisberedskapsfrågor

En ändring som utredningen förslår är att ordet ”säkerställt” ska läggas till i Vattentjänstlagens definition av vattenförsörjning så att den blir: vattenförsörjning: säkerställt tillhandahållande av vatten som är lämpligt för normal hushållsanvändning. Vidare föreslår utredningen att VAKA-gruppen (den nationella vattenkatastrofgruppen) som idag hör till Livsmedelsverket ska flyttas över till kommunerna.

Örebro kommun håller med om att det finns ett behov av ökat fokus på krisberedskapsfrågor men anser att det är orimligt att anta att kommunerna ska kunna garantera att vattnet vid varje tidpunkt är säkerställt. En sådan definition flyttar bara ansvarsfrågan från konsumenterna till producenterna utan att på något faktiskt sätt säkra vattnet. En risk detta medför är att det kan leda till stora skadeståndsanspråk från t.ex. livsmedelsproducenter vid tillfälliga driftstopp i vattenproduktionen vilket kommer att belasta VA-taxan utan att gynna övriga delar av taxekollektivet.

Örebro kommun anser även att frågan om krisberedskap behöver lyftas i ett större perspektiv än den kommunala verksamheten och delar Svenskt vattens och SKL:s uttalande om att framtida skydd bör ligga på nationell nivå. Expertisen inom krisberedskapsområdet är begränsad och det finns vissa prioriteringar som måste ske på nationell nivå. Tillgången till nödvatten och diesel för drift av reservkraft vid vattenproduktionen är två exempel. Nödvatten kan inte alltid lösas inom en kommuns gränser utan kan kräva regionala eller nationella lösningar. Det skulle behövas aktörer på nationell nivå som har i uppdrag föra dialogen med parter som agerar nationellt som till exempel dieselleverantörer för att säkerställa att reservkraft finns till de högst prioriterade anläggningarna. Örebro kommun vill betona vikten av att VAKA-guppen ska finnas kvar inom statligt ansvar på Livsmedelsverket och permanentas. Det är viktigt att det finns nationella aktörer med expertis som gör prioriteringar och visar vägen inom beredskapsarbetet.

Förnyelse och underhåll

I Dricksvattensutredningens förslag föreslås ett lagkrav på att kommunerna ska ha drift- och underhållsplaner.

För att uppnå en långsiktigt hållbar vattenförsörjning behövs robusta anläggningar och system som kan leverera dricksvatten utan onödiga förluster i form av energi eller vattenläckage. Örebro kommun anser därför att det vore bra att införa lagkrav för drift- och underhållsplaner. Kraven måste dock bli så tydliga så att de kan användas till verksamhetsplanering och taxestyruing.

Lagkravet behöver även vara väl avvägt då förnyelsetakten i kommunerna kan variera mycket beroende på lokala förutsättningar. Ur ett beredskapsperspektiv kan det vara lämpligt att ledningsnät och anläggningar delas upp i två risknivåer, en högre nivå för det stora stamnätet (som bör vara mer robust för att i nödlägen kunna försörja mindre verk med nödvatten), och en lägre nivå för områden som inte är lika kritiska. Detta blir mer kostnadseffektivt för kommunen som då kan fokusera resurser där de gör mest nytta i ett kritiskt läge.

Samverkan

Utredningen föreslår en ändring i vattentjänstlagen där samverkan mellan kommuner avseende

vattenförsörjning blir ett lagkrav.

Örebro kommun håller med om att samverka mellan kommuner är viktigt men anser att lagförslaget behöver förtydligas för att man ska förstå vad som förväntas av kommunerna. Lagen bör även ställa krav på att samtliga nationella och regionala myndigheter samt privata aktörer som kan påverka dricksvattenförsörjningen måste samverka. I Örebro kommun är t.ex. Trafikverket en av de viktigaste samverkansparterna, eftersom en olycka på motorvägen inom vattenskyddsområdet är en av de allvarligaste riskerna för den kommunala dricksvattentäkten. Örebro kommun anser att utredningen behöver beakta svårigheterna med att följa upp i vilken utsträckning kommunerna samverkar samt redogöra för hur denna uppföljning ska genomföras.

Kostnader och finansiering

Utredningens förslag medför ökade kostnader för kommunerna och i utredningen görs bedömningen att dessa bör kunna täckas genom VA-kollektivens avgiftsfinansiering.

I utredningen finns ekonomiska konsekvensanalyser av de olika förslagen som läggs fram men Örebro kommun anser att det är svårt att bedöma hur stor kostnadsökningen blir då vissa av utredningens förslag är otydliga. En sådan osäkerhet finns till exempel kring ersättningsnivåer för markägare samt krav på underhåll av anläggningar och ledningsnät m.m. Örebro kommun bedömer även att det kan bli svårt att genomföra och uppnå vissa av förslagets mål på grund av ekonomiska begränsningar. Resurserna för kommunens VA-verksamhet är redan idag ansträngda på grund av de krav på kommunal VA-försörjning som § 6 i Lagen om allmänna vattentjänster medför.

Kompetens

Förslagen medför ett ökat arbete med VA-frågor vilket ställer krav på en viss kompetens i kommunerna. Eventuell brist på kompetens sägs hanteras genom förslaget lagkrav på samverkan med andra kommuner samt genom vägledning från Länsstyrelserna.

Örebro kommun bedömer att det finns en risk att förslagen inte kan genomföras i praktiken eftersom det redan idag råder brist på kompetens inom VA-området. Örebro kommun upplever att det är svårt att rekrytera personal trots ökade ekonomiska resurser. I förslaget hanterar man till viss del denna problematik genom att ställa krav på samverkan. Örebro kommun ställer sig dock frågande till huruvida denna lag kommer att ha tillräckligt stor positiv inverkan på dagens situation. För att stärka förslaget finns det ett behov av kompletterande åtgärder för att locka fler personer att utbilda sig och arbeta inom VA-branschen.

Utred avloppsfrågorna

Örebro kommun håller med om att det är viktigt att se till hela vattnets kretslopp och stödjer utredningens förslag till fortsatt utredning inom avloppsfrågorna. Det skulle även vara bra med en nationell utredning på avloppssidan som omfattar miljöpåverkan vid bräddningar.

Uppföljning

Avslutningsvis vill Örebro kommun poängtera vikten av uppföljning. Utredningens förslag innehåller en del oklarheter vilket gör det svårt att göra en konsekvensbedömning för

ÖREBRO

2016-10-14

Sam 650/2016

kommunen. Kontinuerlig uppföljning från statens sida och en uppdatering/anpassning av förslagen är avgörande för att nå målet om en trygg dricksvattenförsörjning.

Björn Sundin
Ordförande
Programnämnd Samhällsbyggnad